

УДК 340.12:35

С. Опанасенко

## КОНСТРУКЦІЯ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЙ ТА ПІДХОДІВ

Проведено теоретико-методологічний аналіз сутності та основних концепцій побудови ефективної держави. Охарактеризовано її як нову якість державної організації суспільства. Здійснено теоретичну ідентифікацію ефективної держави, представлену різними національними школами. Розкрито концептуальні й методологічні суперечності щодо її розуміння. Охарактеризовано основні проблеми, які характерні для побудови ефективної держави в межах національних дослідницьких шкіл. Розкрито методологічні аспекти щодо конкретизації її структурних елементів. Систематизовано основні концепції побудови ефективної держави (“менеджеристська, управлінська держава” “обмежена держава” “ресурсна держава”, “патерналістська держава”, “демократична держава”, “сильна держава”). Визначено основні показники рівня ефективності держави, серед яких: економічне зростання, активна участь і підтримка громадськістю політики держави, утвердження відповідного рівня публічності функціонування інститутів держави, здатність інституційних структур держави реалізовувати відповідні модернізаційні проекти, запровадження серії реформ у сфері державного управління.

**Ключові слова:** ефективна держава, ефективність державного управління, державне адміністрування, мерітократія, мерітократичні принципи, мерітократизовані форми правління, мерітократична система, елітаризм, елітарність, публічне управління, менеджеризм, суспільний порядок, нові професії, конкурентність держав, новий порядок, демократизація, модернізація, соціальна мобільність.

Більшість сучасних дослідницьких підходів у контексті артикуляції сутності держави виходять із розуміння єдиного її методологічного конструкту, який об’єктивно вибудовується в сучасному світі, і який безпосередньо залежить від впливу мерітократизованих форм правління – ефективна держава. З теоретико-методологічного боку, це безпосередньо увиразнює доцільність розкриття сутності й відповідної систематизації дослідницьких концепцій, які сформувались в межах сучасної гуманітарної науки щодо визначення категорії “ефективна держава”.

Більшість дослідницьких концепцій, які стосуються ідентифікації змісту ефективної держави, зважають на постмодерну традицію сучасного варіанту її розвитку у сучасному світі. Саме тому національні систем державного управління, які обрали концепцію “нового державного управління” як оптимізаційну умову побудови ефективної держави, змінили ставлення громадян до інститутів управління. Це створило передумови для стратегічної стабільності функціонування системи публічного управління, оскільки подолання традиційних принципів ієрархічності та стандартизованості управлінських процедур, які запроваджуються державно-владними інститутами розширило простір для функціонування громадянського суспільства та бізнесу, завдяки чому бізнес переорієнтувався на державу як свого стратегічного клієнта. З огляду на це, більшість систем державного

управління, які обрати новий технологічний вектор своєї модернізації через запровадження системних реформ забезпечили підвищення ефективності свого функціонування, а відтак і змінилась традиційна модель держави, яке все більше набувала “синергії” ефективної.

Вперше поняття “ефективна держава” використано експертами світового банку у Звіті про світовий розвиток “Держава, у світі, що змінюється” у 1997 р., де під нею розумілась “система державних інститутів, функціонуванні якої найкращим чином, при оптимальних затратах надає населенню та суспільству вцілому послуги у сфері функцій, покладених на державу” [1]. Розробляючи конструкцію ефективної держави, експерти світового банку зважали на ефективність її функціонування передусім у соціально-економічній сфері, оцінюючи при цьому здатність її інститутів впливати на “довгострокове економічне зростання з метою сталого покращення добробуту народу”. На підставі цього експертами визначено основні показники, за якими визначається рівень ефективності держави, а саме “турбота про те, що економічне зростання, підвищення продуктивності праці та ефективність ресурсів у державі приводили до реального покращення у сфері освіти, охорони здоров’я, культури, якості оточуючого середовища, а також у таких сферах як громадські свободи, демократизм та якість державного управління, участь громадян у прийнятті рішень, які впливають на добробут на соціальне становище громадян” [2].

Метою статті є здійснити теоретико-методологічний аналіз конструкції побудови ефективної держави в контексті сучасних дослідницьких підходів. Досягнення цієї мети обумовило вирішення відповідних завдань, а саме: здійснити теоретичну ідентифікацію ефективної держави, представлену різними національними школами; розкрити концептуальні й методологічні суперечності щодо її розуміння; охарактеризувати основні проблеми, які характерні для побудови ефективної держави в межах різних дослідницьких шкіл; розкрити методологічні аспекти щодо конкретизації її структурних елементів; систематизувати основні концепції побудови ефективної держави; визначити основні показники рівня ефективності держави в сучасному світі.

Аналізуючи різний концептуальний ряд побудови ефективної держави у сучасному світі, важливо також звернути увагу на концепцію Л. Бальцеревича, який прототип побудови ефективної держави вбачав у так званій моделі “обмеженої держави” у межах якої функціонує ринковий соціалізм як ідеальна інституційна система де люди позбавлені приватної власності, а відтак і свободи створення приватних структур. При цьому вчений наголошує на тому, “як тільки у людей з’являється вибір (а його наявність є сутнісною рисою капіталізму), куди вкладати свої гроші, час і енергію – у приватну фірму чи кооперативне підприємство – переважна більшість віддає перевагу першому” [3]. Це у такий спосіб обмежує традиційне функціонування держави, яка перестає бути сервісною інституцією, а завдяки цьому суспільство набуває “потенції для необмеженої свободи”, яка не завжди без коригувальної політики держави слугує його розвитку та ефективності функціонування.

Методологічно близькою більшості сучасних концепцій побудови ефективної держави є концепція “ресурсної держави”, яка володіє ефективною ресурсною організацією життєдіяльності суспільства і надає йому ефективні адміністративні послуги. З огляду на це, ефективність держави розглядається через призму ресурсного забезпечення побудови соціальної системи, яке відповідає вимогам

ринкової економіки. На думку В. Кроррінга, ресурсна держава передбачає таку модель державної організації, яка є “цілісною системою управління ресурсами, яка раціонально побудована, логічно ув’язана і реалізована в системі державного устрою”. Зважаючи на це, така конструкція держави передбачає органічне “злиття” економіки та соціальної організації держави в єдиний механізм справедливого розподілу ресурсів, який забезпечує мобілізацію і управління ресурсами, де виробництво матеріальних благ є стратегічним компонентом соціального життя. З огляду на це, ресурсна держава – це соціальна конструкція держави, яка управляє всіма ресурсними процесами і потоками у життєдіяльності суспільства, створюючи умови для “безперешкодного переміщення ресурсів”, вона слугує відтворенню певних структур, необхідних для стабільної і ефективної життєдіяльності суспільства. Ототожнюючи ефективну й ресурсну державу, В. Кроррінг наголосив на тому що остання, завжди “передбачає фрактальність ресурсної організації держави, відповідно до чого на кожному рівні державного устрою, вона відтворює свої структурні особливості, при цьому кожен фрагмент державного устрою, в тому числі люди є ресурсом для іншого фрагменту і перед кожним таким фрагментом постає завдання бути ресурсом іншому, тобто корисним для нього з точки зору досягнення стратегічної мети функціонування певного організаційного утворення” [4].

Водночас в межах сучасної гуманітарної науки сформувалась окрема дослідницька група, яка вказує на діаметральну протилежність між ресурсною та ефективною державою. Відтак, на думку С. Кордонського, ресурсна держава базується на реалізації тоталітарної технології управління, а відтак вона характеризується такими методологічними складовими, серед яких:

- тотальний контроль за діяльністю громадян шляхом обмеження індивідуальних свобод громадян;
- придушення громадянського суспільства та заборона опозиційних партій;
- офіційна цензура ЗМІ та жорсткий партійний контроль;
- обмеження політичної активності людей.

Зважаючи на це, більшість дослідників є концептуально й методологічно однакові у розмежуванні методології побудови та функціонування ресурсної та ефективної держави. Саме тому більшість сучасних концепцій базується на обґрунтуванні необхідності запровадження структурних реформ як технологічної умови переходу до побудови сучасної ефективної держави. На думку С. Кордонського, такі реформи передусім мають бути спрямовані на “лібералізацію політичної системи та ринкової економічної трансформації, що відповідним чином виступатиме стримуючим механізмом для ексцесів етатизму та забезпечить просування вільного ринку” [5]. Тобто, йдеться про те, що побудова ефективної держави передбачає досить мобільну і гнучку конструкцію державної організації суспільства, яка декларує високу готовність до модернізаційних змін заради реалізації інтересів громадян та утвердження нових соціально-економічних результатів в інтересах суспільства.

Певну концептуальну цінність в межах нашого дослідження також становить методологія побудови ефективної держави представлена К. Корищенко, який враховує доцільність структурної перебудови державного сектору, результативність діяльності якого і визначає показники ефективності сучасної держави. З огляду на це, основою побудови ефективної держави є співрозмірність витрат на державний сектор та результативність його діяльності на користь реалізації інтересів та потреб

суспільства. Забезпечення такої методичної складової у процесі побудови ефективної держави здійснюється через “переведення сучасному держави на цифрову платформу, що розширить відкритість та прозорість її діяльності, дозволить оптимізувати систему управління на всіх рівнях владної вертикалі, аби вона відповідала соціально-економічним та політичним умовам розвитку суспільства” [6].

У контексті такого методологічного аспекту розуміння ефективної держави уваги також заслуговує концепція М. Ротбарда, який вважає, що структурно-функціональною умовою побудови відповідної моделі держави є стратегічне проектування. Таким чином, ефективність держави вчений розглядає через розроблення відповідних планів, стандартів та зразків функціонування системи державного управління. З метою функціонального й технологічного забезпечення ефективної держави вчений пропонує законодавчо врегулювати метод стратегічного планування в системі державного управління, який би включав набір стратегічних проектів на всіх рівнях управлінської вертикалі (центральної, регіональної, місцевої), план та контроль виконання. На підставі цього вчений доводить, що в сучасних умовах “розвиток держави досить сильно інтегрований в соціальні аспекти та систему динамічного державного регулювання, саме тому, аби вирівняти і збалансувати відповідні процеси, необхідне стратегічне планування як важливий інструмент реалізації державного управління” [7].

У межах систематизації дослідницьких концепцій ефективної держави необхідно відзначити цікаву методологічну тенденцію, яка характерна для більшості вчених пострадянського простору і яка стосується розуміння держави через її відповідність завищеним вимогам, що висувуються до неї з боку суспільства, яке пов’язує його функціональну роль з вирішенням всіх соціальних проблем. Саме тому побудова ефективної держави базується на аксіоматичному розумінні держави як патерна, яка послаблює індивідуальну енергію громадян, перебираючи на себе більшість їх функцій. Відповідно до такої конструкції, оформлюються небезпечні тенденції побудови ефективної держави, до яких С. Долгасєв зараховує: “панування патерналізму та утриманства; виникнення інфантильного суспільства, яке вважає, що держава все повинна давати і робити; орієнтацію громадян на допомогу держави у подоланні їх повсякденних труднощів, що тим самим гальмує розвиток приватної ініціативи, перешкоджає становленню незалежних громадських організацій та громадянського суспільства в цілому” [8]. Такий підхід до ідентифікації сутності та побудови ефективної держави на пострадянському просторі засвідчує необхідність переходу “від державно-патерналістської до громадянсько-активної орієнтації” громадян щодо ідентифікації її функціональної ролі та призначення у сучасному світі. Це своєю чергою передбачає, що ефективна держава має створити вільний простір для успішної, активної і самостійної реалізації людей у системі суспільних відносин, у такий спосіб забезпечуючи конституційне виконання своїх обов’язків перед суспільством. Такий контекст побудови ефективної держави, свідчить про те, що основним її функціональним спрямуванням є “створення можливостей для самостійного досягнення більшістю громадян гідного рівня життя” [9].

Водночас на певних аспектах патерналістської конструкції пострадянської моделі ефективної держави звертає увагу С. Кара-Мурза, вважаючи, що вона виконує інтегративну функцію у життєдіяльності суспільства. Така аргументація дослідника підкріплюється тим, що “патерналізм як частина державності, яка виступає єдиною консолідованою цінністю суспільства, в протилежному випадку без державного патерналізму не може існувати жодне суспільство”. Відтак,

патерналізм висуває нові вимоги до функціонування ефективної держави, в такий спосіб, аби воно “повернулось у соціальну сферу”, і щоб воно було функціонально спроможним реалізовувати свої конституційні зобов’язання перед громадянами. Відповідно до цього, ефективна держава, це тип держави, “яка регулює суспільне життя та економіку таким чином аби громадяни мали можливість самостійно забезпечувати та захищати себе” [10].

В межах аналізу різних концепцій побудови ефективної держави, особливу увагу необхідно звернути на методологічні особливості її конструкції в умовах глобалізації. Так, зокрема, І. Валлернстайн вважає, що “ефективна держава є альтернативою ліберальному проекту глобалізму, оскільки процеси глобалізації відмовляють суверенним державам у визнанні за ними самостійності у світових процесах, а відтак, традиційна держава постає як віджилий інститут світового співтовариства” [11]. З огляду на це, і виникає потреба в ефективній державі як суверенній державі, здатній самостійно реалізовувати свою внутрішню і зовнішню політику, бути гарантом справедливості та соціальної безпеки громадян.

У сучасному світі доцільність побудови ефективної держави обумовлена також і “зростаючою асиметрією та дисбалансом комунікацій між глобалізаційно-інтеграційними процесами та національними державами” [12]. Така методологія й технологічна дисгармонія, яка утворилась у сучасному глобальному світі, і порушує питання щодо переосмислення традиційних функцій держави в бік збереження і посилення його національних інституційних структур, що дозволить їм оновити всі сфери суспільного життя й ефективно інтегруватись у глобальний простір. З огляду на це, криза традиційної держави у сучасному світі об’єктивно поставила питання про перегляд ресурсної спроможності сучасної держави та її “креативну” й функціональну здатність забезпечити цілісність та консолідованість суспільства.

В контексті аналізу сутності та технології побудови ефективної держави шляхом створення національно регламентованих інституційних засад особливої уваги заслуговує концепція І. Ільїна, в межах якої вчений обґрунтовує *ідею служіння* як основного інструменту реалізації морального начала системи публічного управління та ідею сильної влади як способу консолідації суспільства та реалізації моральних задач держави. Ці дві ідеї слугують методологічною передмовою системної і комплексної технології побудови та реалізації “стратегічних державно-політичних рішень” в умовах глобалізації та інституційної модернізації системи публічного управління. Необхідно також відзначити, що концептуальна цінність концепції ефективної держави І. Ільїна базується на чотирьох теоретико-методологічних блоках: державний ідеал; духовно-моральні основи держави; правова державність, органічна демократія. У такий спосіб наведені чотири блоки досить чітко розкривають концептуальні принципи, які мають бути покладені в основу побудови ефективної держави в умовах глобалізації та соціально-політичної й економічної модернізації [13]. Ефективна держава постає у формі постмодерної конструкції конкретно історичного втілення духовних і соціальних цінностей, які забезпечують трансформацію і модернізацію всіх сферу суспільного життя.

З огляду на це, в сучасному постмодерному світі В. Іноземцев під ефективною державою розуміє “єдиного носія суверенного організованої політичної влади для певних соціальних сил, які управляють соціумом за допомогою нормативно-правових актів, апарату управління, механізмів примусу та прямого адміністрування” [14]. У такий спосіб ефективна держава забезпечує своїм громадянам участь у формуванні та реалізації публічної політики, розширює простір

для реалізації соціальних потреб громадян та її власних національних інтересів. Це свідчить про те, що в сучасному глобальному світі конструкція ефективної держави має бути спрямована на реалізацію не лише загальнонаціональних інтересів, але й переважно національних, слугуючи передусім “ефективності державності” та підвищенню якості “життєдіяльності суспільства”.

Артикулюючи такий контекст розуміння ефективної держави, доцільно припустити, що базовою технологічною умовою її побудови є наявність такої функціональної характеристики, як “ефективна державність”. Під нею відомий філософ І. Ільв розумів “певну якісну характеристику процесу політико-правового опосередкування соціальних взаємовідносин, яка складається із трьох основних компонентів: результативності (рівень досягнення політичних цілей, які відображають нормативне розуміння державного ідеалу як належного); ступінь значимості досягнених результатів; рівень духовно-моральної відповідності засобів та методів, які використовуються у процесі функціонування державності” [15]. Запропоновані вченим компоненти виступають у ролі критеріїв оцінення ефективності державності, зважаючи на що, ним запропоновано основні умови її нарощення, серед яких: а) високий духовний потенціал державних основ; б) високий рівень правосвідомості та правової державності; в) наявність демократичного політичного режиму. З огляду на це, ретранслюючи дану дослідницьку концепцію на сучасні реалії побудови ефективної держави, доцільно під нею розуміти стратегічний ресурс налагодження стабільної життєдіяльності суспільства в умовах модернізації його основних сфер.

Систематизація дослідницьких концепцій побудови ефективної держави в сучасному світі передбачає також деталізований аналіз співвідношення категорій сильна та ефективна держава. Більшість дослідників при цьому виходять із того, що “в період соціально-політичних криз та модернізації суспільства ключовим елементом ефективності державності завжди виступає сильна держава”. З огляду на це конструкція сильної та ефективної держави може бути ототожнена лише з методологічної а не функціональної точки зору, оскільки вона передбачає врахування специфіки історичного розвитку держави та низки соціальних факторів, які визначають здатність та спроможність держави слугувати суспільно значимим цілям. Слідуючи такій логіці І. Гомеров вихідний принцип сильної та водночас ефективної держави вбачає у динамічному факторі, який і визначає здатність держави результативно функціонувати у перехідні періоди розвитку удержави шляхом запровадження відповідних модернізаційних проектів. Тобто в даному відношенні побудова ефективної держави супроводжується системною модернізацією суспільства і здатністю стабільно функціонувати у кризові та перехідні періоди життєдіяльності суспільства. В даному відношенні сильна й ефективна держава існують в одному методологічному просторі, в межах якого формується “така реальність державної влади, яка забезпечує соціальний порядок, і яка перетворює державу на публічний інститут, який використовує об’єктивовану владу” [16].

Відтак для того, аби ефективна держава володіла динамічними факторами її розвитку та життєдіяльності має бути закладена і “ефективність конституційної будови, яка гарантує дотримання прав і свобод громадян”. З огляду на це, у межах ефективної держави А. Соловійов пропонує чітко розмежовувати статичні та динамічні компоненти її функціонування. Під статичними компонентами розуміється “потенціал держави на міцність, а динамічний пов’язується із рівнем

розвитку інфраструктури та правової бази управління соціумом” [17]. Такий контекст вказує на те, що ефективна держава володіє потенціалом обмеження авторитарно-тоталітарних практик та методології примусу, оскільки це функціонально обмежує рівень життєдіяльності суспільства, блокуючи його динамічний розвиток. Враховуючи це, ефективна держава є такою формою політико-правової організації, яка забезпечує ефективність своєї діяльності заради виняткової реалізації інтересів суспільства. Відтак така конструкція ефективної та водночас сильної держави детерміновано забезпечує стабільний розвиток суспільства, слугуючи утвердженню таких функціональних констант, як “ефективна комунікація, інтеграція, служіння суспільству, консолідація, ефективне адміністрування, безпека, законність, політична свобода, соціальна справедливість” [18].

Зважаючи на це, основне функціональне призначення ефективної держави у глобальному світі Н. Антонович вбачав у побудові “повноцінної, авторитетно у світі, легітимної та правової держави, яка чітко виконує свої соціальні функції та духовне призначення”. Таким чином, у побудові ефективної держави важливу роль вчений відводить реалізації її духовного призначення, під яким вчений розуміє “антропологічні передумови, первинні цінності, об’єктивовані первинні цінності (людина, дух, духовний досвід, духовність, любов, віра, совість, свобода, добро, націоналізм, патріотизм, солідарність, правосвідомість)” [19]. Саме цінності закладають “гамму” структурно-функціональних умов побудови ефективної держави, яка відповідає вимогам об’єктивної дійсності і реальним потребам і запитам суспільства.

### **Висновки**

Здійснений нами аналіз сутності та основних концепцій ефективної держави дозволив охарактеризувати її як нову якість державної організації суспільства, яка забезпечує реалізацію системних реформ, модернізаційних проектів, які посилюють інституційну спроможність держави та слугують реалізації інтересів та потреб суспільства, систематизовано її основні концепції (“менеджеристська держава”, “обмежена держава”, “ресурсна держава”, “патерналістська держава”, “демократична держава”, “сильна держава”), визначено основні показники рівня ефективності держави, серед яких: а) турбота про економічне зростання, підвищення продуктивності праці та ефективність ресурсів у державі; б) активна участь і підтримка громадськістю політики держави та активна участь громадськості у процесах творення державної політики і активна підтримка такої політики; в) утвердження відповідного рівня публічності функціонування її інститутів щодо функціонування її політичної системи; г) здатність інституційних структур держави реалізовувати відповідні модернізаційні проекти; д) передбачає формування особливої управлінської культури, яка супроводжується запровадженням серії реформ у сфері державного управління; е) розширення простору для реалізації соціальних потреб громадян та реалізації своїх власних національних інтересів. Такий контекст аналізу порушує питання про доцільність детального аналізу впливу мерітократії на функціонування ефективної держави, що й закладає перспективи для подальшого розроблення цієї проблематики в межах сучасної державно-управлінської науки.

### Список використаної літератури

1. Государство в меняющемся мире: Отчет о мировом развитии. 1997 / Кушлин В. И. ; пер. с англ. М., 1997. 728 с.
2. Там само. С. 425.
3. Бальцеревич Л. Навстречу ограниченному государству / пер. с англ. М., 2007. 389 с.
4. Крорринг В. И. Искусство управления. М., 2007. 518 с.
5. Кордонский С. Г. Ресурсное государство : сб. ст. М., 2006. 489 с.
6. Корищенко К. “Блокчейн изменит знакомый нам мир” // Материалы выступления на девятом Гайдаровском форуме “Современные вызовы госуправления”. URL : <https://www.finversia.ru/interview/konstantin-korishchenko-blokchein-izmenit-znakomui-nam-mir-30739>.
7. Ротбард М. Власть и рынок: Государство и экономика / пер. с англ. Б. С. Пинскера ; под ред. Г. Сапова. Челябинск: Социум, 2013. 509 с.
8. Долгаева Е. И. Патернализм или эффективное государство: социальные ожидания населения // Регионоведение. 2013. № 4. С. 77—94.
9. Там само.
10. Кара-Мурза С. Г. Государственный патернализм – цивилизационное измерение. URL : [http://rexstar.ru/uploads/content/lib\\_7cdb3690a58a72149f](http://rexstar.ru/uploads/content/lib_7cdb3690a58a72149f).
11. Валлернстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / пер. с англ. ; под ред. В. И. Иноземцева. М. : Логос, 2004. 368 с.
12. Кочетков А. П. Национальное государство в условиях глобализации // Полис. 2014. № 4. С. 63—76.
13. Ильин И. А. Справедливость или равенство? (сер. И. А. Ильин. Собрание сочинений). М. : ПСГТУ, 2006. 576 с.
14. The Democratization and Modernization: a Discussion about the Challenges of the XXI Century / V. L. Inozemtsev [et al.] ; Research Center of Postindustrial Society ; ed. V. L. Inozemtsev. М. : Publ. House “Europe”, 2010. 318 p.
15. Ильин И. А. Общее учение о государстве и праве. О сущности правосознания // Ильин И. А. Собрание сочинений : в 10 т. Т. 4. М. : Русская книга, 1994. С. 45—415.
16. Гомеров И. Н. Государство и государственная власть: предпосылки, особенности, структура. М. : ООО “Издательство ЭКЭА”, 2002. 832 с.
17. Власть и политика: институциональные вызовы XXI века // Политическая наука. Ежегодник 2012 / Российская ассоциация политической науки ; гл. ред. А. И. Соловьев. М. : РОССПЭН, 2012. 446 с.
18. Keane J. The Life and Death of Democracy. UK: Simon & Schuster / W. W. Norton & Company, 2009. 992 p. URL : [http://universal\\_en\\_ru.academic.ru/1715879/numerative](http://universal_en_ru.academic.ru/1715879/numerative).
19. Антанович Н. А. Теория политических систем. Минск : ТетраСистемс, 2008. 208 с.



**S. Opanasenko**

**THE CONSTRUCTION OF AN EFFECTIVE STATE IN THE MODERN  
WORLD: AN ANALYSIS OF CONCEPTS AND APPROACHES**

Within the limits of this article the theoretical and methodological analysis of the essence and main concepts of constructing an effective state is described, it describes it as a new quality of the state organization of society, the theoretical identification of an effective state presented by various national schools is implemented, conceptual and methodological contradictions concerning its understanding are revealed, the main problems, which characteristic for the construction of an effective state within the limits of national research schools, methodological aspects concerning the concrete its structural elements, systematized the basic concepts of constructing an effective state ("managerial, managerial state", "limited state", "resource state", "paternalistic state", "democratic state", "strong state"), defines the main indicators of the level of state efficiency, among them: economic growth, active participation and public support of state policy, establishment of an appropriate level of publicity of the functioning of state institutions, the ability of state institutions to implement appropriate modernization projects, implementing a series of reforms in the public administration.

**Key words:** effective state, public administration efficiency, state administration, meritocracy, meritocratic principles, meritocratic forms of government, meritocratic system, elitism, elitism, public administration, management, public order, new professions, competition of states, new order, democratization, modernization, social mobility.